

Byggnadsminnesförklaring av Rådhuset i Örebro, Kv Rådhuset 5, Nikolai församling, Örebro kommun, Närke, Örebro län.

Denna PM har upprättats för att tydliggöra innebörden av byggnadsminnesförklaringen, och Länsstyrelsens syn på eventuellt kommande frågor om förändring av byggnadsminnet i strid mot skyddsbestämmelserna.

En byggnadsminnesförklaring syftar till att skydda, vårda och utveckla kulturhistoriska värden. Kulturmiljövårdens uppdrag i samhället är inte inriktat på att betrakta kulturmiljöer som någon form av museer. Även värdefulla kulturmiljöer – som byggnadsminnen – måste kunna brukas och utvecklas, och vara till praktisk nytta för ägaren. Att bevara kulturhistoriska värden behöver inte stå i konflikt med praktiska behov. Nödvändiga förändringar kan göras så att det kulturhistoriska värdet inte minskas, om de görs på ett genomtänkt och varsamt sätt. På så sätt skapas förutsättningar för en långsiktigt hållbar förvaltning av kulturmiljön. En byggnadsminnesförklaring utesluter alltså inte framtida förändringar av byggnadsminnet. Länsstyrelsen kan alltid, med stöd av 3 kap 14 § kulturmiljölagen, lämna tillstånd att ändra ett byggnadsminne i strid mot skyddsbestämmelserna. Det är vanligt att länsstyrelsen lämnar sådana tillstånd. En sådan tillståndsprövning handlar oftast om en process, med inriktning på att finna en för byggnaden optimal lösning av ett funktionellt behov.

En byggnads funktion kan också vara en del av det kulturhistoriska värdet. Det gäller främst byggnader som kontinuerligt använts för sin ursprungliga funktion sedan de uppfördes. Örebro Rådhus är ett sådant exempel. Det har använts som kommunal förvaltningsbyggnad, och som centrum för den kommunala förvaltningen i Örebro kommun, hela tiden sedan det byggdes. Funktionen är därför en viktig del av det kulturhistoriska värdet. Det är betydelsefullt att det också nu och i framtiden kan fungera som en central kommunal förvaltningsbyggnad. Det är en ambition som kommer att vara vägledande när Länsstyrelsen prövar frågor om förändringar av byggnadsminnet Örebro rådhus.

Rådhuset har till vissa delar – främst interiört – förändrats vid flera tillfällen sedan det byggdes. Någon interiör från byggnadstiden finns inte bevarad. Den enda interiör som till stor del behållit sin ursprungliga karaktär är sessionssalen. Den har kvar huvuddelen av sin fasta inredning från ombyggnaden omkring år 1900, och är därför den enda interiör som har en skyddsbestämmelse. Möbleringen har dock förändrats vid flera tillfällen, den senaste tillkom under 2000-talets början. Ytskikten i rummet har också förändrats vid flera tillfällen. Det är viktigt att sessionssalen även fortsättningsvis kan användas som en funktionell och traditionsrik miljö för möten och sammanträden i Örebro. Det kan leda till framtida krav på förändringar för t.ex. fysisk tillgänglighet, ventilation, tekniska installationer för ljudåtergivning och bildvisning. Det är Länsstyrelsens ambition, att medverka till att nödvändiga funktionella anpassningar ska kunna göras, så att sessionssalen på lång sikt ska kunna behålla sin funktion som en attraktiv och effektiv sammanträdeslokal i Rådhuset.

Utformningen av bestämmelsen för sessionssalen – *Förändringar i sessionssalen och dess fasta inredning som tillkommit före år 1902 ska ske i samråd med Länsstyrelsen* – har därför diskuterats särskilt ingående mot bakgrund av salens användning. Bestämmelsen innebär att förändringar ska ske i samråd med Länsstyrelsen, men att ingen tillståndsprövning ska göras enligt 3 kap 14 § kulturmiljölagen. Bestämmelsen är ändamålsenlig för en effektiv förvaltning av byggnaden. Den skapar också förutsättningar för en konstruktiv helhetsyn på rummet, i den avvägning mellan nya funktionella behov och kulturhistoriska värden, som är en viktig del i hanteringen av byggnadsminnet.

Även om rådhusets yttre karaktär är mycket välbevarad sedan 1860-talet, så har en del förändringar skett med exteriören. Fönstersnickerierna och entrépartierna mot Stortorget tillkom vid ombyggnaden omkring år 1960. De har dock en för tiden typiskt diskret och genomtänkt utformning. De nuvarande trapporna i granit tillkom också vid den ombyggnaden. De tre gatufasaderna är med sina gjutjärnsdetaljer och putsornament i huvudsak oförändrade sedan byggnaden uppfördes.

På gårdsfasaden gjordes däremot en tillbyggnad i samband med den senaste ombyggnaden och restaureringen under slutet av 1980-talet, för att inrymma en personalcafeteria. Den tillbyggnaden är ett exempel på en förändring som ger byggnaden bättre funktioner utan att det kulturhistoriska värdet minskas.

Bottenvåningen har förändrats genom att entréer och entrédörrar tagits bort, medan nya har tillkommit. Detta har skett när verksamheterna i byggnaden förändrats. Ursprungligen fanns t.ex. butikslokaler med egna entréer. Polisen hade sina lokaler med ingång i det sydöstra hörnet fram till att det nya polishuset byggdes i slutet på 1950-talet. Det är först i relativt sen tid som byggnaden blivit en renodlad kommunal förvaltningsbyggnad. Att bottenvåningen på så vis har förändrats, är en självklar utgångspunkt om frågor om liknande förändringar skulle ställas i framtiden.

Att skapa goda förutsättningar för fysisk tillgänglighet till lagskyddade kulturhistoriskt värdefulla byggnader är också en viktig fråga för kulturmiljövården. För Länsstyrelsen är det därför viktigt och självklart att – utifrån kulturmiljölagens bestämmelser – medverka till att skapa sådana lösningar i rådhuset.

Rådhusets fasader har under de senaste åren kommit att användas för tillfälliga arrangemang. Det handlar om installationer som är utformade särskilt för rådhuset och inte kräver förändringar eller ingrepp i fasaderna. Förändringarna är därför lätt reversibla och påverkar inte det kulturhistoriska värdet på annat sätt än att upplevelsen av byggnaden förändras under den tid arrangemangen pågår.

Exempel på sådana arrangemang är rådhusets adventskalender och Örebro Open Art. De har väckt stor uppskattning i Örebro och i hela landet. Länsstyrelsen kommer att – utifrån bestämmelserna i kulturmiljölagen – medverka till att denna typ av arrangemang även fortsättningsvis ska kunna genomföras.

2017-01-02

Raoul Hjærtström